

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
24. årgang nr. 2
Juni 2006

Indhold: Formanden skriver 3 · Generalforsamling 4 · Årsberetning 6 · Samtale med Sabine Kirchmeier-Andersen 9 · Bøger 12 · Sprog og sikkerhed 14 · Debat 15

På generalforsamlingen takkede Bent Pedersbæk Arne Hermann for 25 år i bestyrelsen.

Forgylدت

Ved generalforsamlingen fejrede Arne Hermann sølvbryllup med Modersmål-Selskabets bestyrelse og benyttede anledningen til at sige farvel. Arne Hermann var blandt de initiativrige igangsættere af Sprog&Samfund i 1981 og gennem årene en påskønnet bidragsyder. Hermanns manuskripter var ud over indholdets lodighed kendetegnet ved, at han under stille protest måtte gå fra fjerpen til kuglepen, men triumferede dog ved aldrig at komme i nærheden af det, andre husker som en skrivemaskine. Arne Hermann har med sin sammensatte utålmodighed og manglende knæfald for tidsåndens luner investeret særpræg i Selskabets virke og afrundede det med et anekdotisk causeri, der omtales inde i bladet, hvor han også portrætteres i et bestyrelsesfarvel.

Professor Peder Skyum-Nielsen udgav for nylig sit store dokumentariske værk om de værdier, som danskerne har til fælles. Under titlen „Arveguldet“ fremlægger bogen de formuleringer, der har været grundlag for dansk opdragelse, undervisning og uddannelse og definerer så at sige, hvad der er dansk. Bogen anmeldes af Claus Tilling i dette nummer, der også interviewer en debutant. Den 1. maj tiltrådte Sabine Kirchmeier-Andersen en nyoprettet stilling som direktør i Dansk Sprognævn. Sabine Kirchmeier-Andersen har klare meninger om sproget, og det skal blive spændende at følge, hvordan hun som 1. generationsindvandrer med sin sproglige begavelse vil præge debatten og måske tilføre den nye sider med observationer udefra.

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kroner.
Oplag: 1200 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Jens Møller Nielsen (form.)
Ingrid Carlsen
Henrik Munck

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Asserbohusvej 31,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
blaedel@wanadoo.dk/
red@modersmaal.dk

LAYOUT:

Mattias Wohlert

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog og Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portogebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro 6 67 69 01.
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 1035729
Internet: www.modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Lektor, mag.art. Bent Pedersbæk Hansen,
Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre, tlf. 3647 4065,
e-mail: bp@modersmaal.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
Farumgårds Allé 3, 3520 Farum, tlf. 4495 2243,
e-mail: hm@modersmaal.dk

KASSERER:

Dir. Niels Jørgen Ebbensgaard,
Skovholmsvej 1, 3300 Frederiksværk, tlf. 4774 6172,
e-mail: nje@modersmaal.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Stud.mag. Lasse Bruun,
Marstalsgade 1, 1.tv., 2100 Kbh. Ø, tlf. 4035 2266,
e-mail: lb@modersmaal.dk

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
Ammendrupvej 33, 3200 Helsinge, tlf. 4879 8771,
e-mail: ic@modersmaal.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
Skolebakken 81, 2830 Virum, tlf. 4585 7644,
e-mail: gtl@modersmaal.dk

Journalist, stud.mag. Jens Møller Nielsen,
Nordre Fasanvej 249, st.tv., 2200 Kbh. N,
tlf. 2685 9800, e-mail: jmn@modersmaal.dk

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Vind Nielsen
Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup
tlf. 3391 9800, e-mail: jcn@modersmaal.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
Islevhusvej 36, st., 2700 Brønshøj, tlf. 3828 6648,
e-mail: ct@modersmaal.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Cand.jur. Rasmus Rune Axelsen
Lindevej 9, 4180 Sorø, tlf. 5783 0006
e-mail: rra@modersmaal.dk

Cand.mag. Helle Bønlokke
Oehlschlægersgade 34, 4.th, 1663 V, tlf. 4035 1508
e-mail: hb@modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Birte Iversen,
Engerødvej 34, 3200 Helsinge, tlf. 4879 6352,
e-mail: sek@modersmaal.dk

Nysprog nu

AF BENT PEDERSBÆK

Arbejdet med Modersmål-Selskabets årbog 2006 var for længst begyndt – bestyrelsen havde valgt temaet „nysprog“, og årbogsudvalget var gået i gang med at finde forfattere – da vi til vor forskrækkelse kunne læse i Politiken (23/4, 2006), at andre havde fået samme idé. I et interview fortæller professor ved Københavns Universitet, Christian Kock, at han forsker i politisk kommunikation og samler „eksempler på moderne *newspeak* i både Danmark og USA“. Nogle af Kocks eksempler er, at det gamle ord *bøde* er blevet omdøbt til *kontrolafgift*, *fængselsvæsenet* er blevet til *kriminalforsorgen*, *fyre* er blevet til *fritstille*, *besparelse* til *effektivisering* og *Udlændingestyrelsen* til *Udlændingservice*.

Den måde at bruge sproget på er åbenbart så påfaldende for tiden, at flere personer uafhængigt af hinanden tænker på George Orwells roman fra 1948, „1984“, og begrebet „nysprog“, som introduceres både i romanen og i et teoretisk appendiks.

I romanen skildres et uhyggeligt, totalitært og gennemovervåget samfund, hvor kun det regerende partis paroler er tilladte. For at opnå total kontrol også over indbyggernes tanker og følelser er regeringens sprogpolitik at udrydde „gammelsprog“, dvs. almindelig engelsk, og erstatte det med „nysprog“, dvs. et sprog, som indskrænker og kun muliggør en bestemt form for tankevirksomhed. Statens mål er at umuliggøre „tankeforbrydelser“ – enhver form for oppositionel holdning.

I appendiks til romanen redegør forfatteren for mål og midler med „nysprog“. „Engsoc“ er nysprog for det regerende parti:

- Formålet med Nysprog var ikke blot at skabe et udtryksmiddel for den verdensanskuelse og de politiske tanker, der sømmede sig for alle tilhængere af Engsoc, men også at gøre enhver anden form for tænkning umulig. Når Nysprog endelig var slået igennem og Gammelsprog glemt, var det meningen, at det skulle være umuligt at tænke en kættersk tanke, det vil sige en tanke, der afveg fra Engsocs grundsætninger...

- ...Dette opnåedes dels ved at konstruere nye ord, men først og fremmest ved at afskaffe uønskede ord og ved at berøve de ord, der blev tilbage, deres uortodokse betydninger samt iøvrigt, så vidt det lod sig gøre, alle deres bibetydninger...
- ...Endvidere – og også det gjaldt principielt alle sprogets ord – kunne man danne det modsatte ord ved hjælp af forstavelsen *u-* og forstærke et ord ved hjælp af forstavelsen *plus-* eller, hvis man ønskede en endnu stærkere virkning, *dobbeltplus*. For eksempel betød *ukold* „varm“, medens *pluskold* og *dobbeltpluskold* betød henholdsvis „meget kold“ og „overordentlig kold“
- ...Når Gammelsprog først var fuldstændig afskaffet, ville den sidste forbindelse med fortiden være afbrudt...

Det ville være en voldsom overdrivelse at kalde moderne dansk for „nysprog“, men ved at skildre nogle tendenser i sin tids samfund advarer Orwell mod en frygtet udvikling, og det samme skal være formålet med Modersmål-Selskabets kommende årbog. Der er hele tiden grund til at passe på sprogligt forfald, og årbogen skal belyse spørgsmålet, om vi i 2006 på forskellige områder ser tendenser i retning af nysprog, her opfattet i udvidet betydning: ikke som et statsligt forsøg på i politisk øjemed bevidst at gøre sproget fattigere, men mere om dette faktisk er tilfældet, bevidst og ubevidst, i reklamer, i marketingsprog, i sport, politik, mediekommunikation m.v. Når fagsprog med specifikke termer, som kun forstås ret af en mindre gruppe af befolkningen efter et særligt studium, bringes ind i den almindelige samfundsdebat og her bruges til at sætte dagsordenen, så vil vi kalde det nysprog, for så bruges gruppesproget til at udøve og opretholde magt og privilegier på bekostning af andre.

Så årbogsudvalget fortsætter arbejdet og håber på et spændende resultat, som medlemmerne kan glæde sig til.

Det var på Frederiksberg i maj

AF HENRIK MUNCK

– *Det var på Frederiksberg – det var i maj – i Byggeriets Hus – på Godthåbsvej.* Gennem de seneste år har Modersmål-Selskabet valgt nye, spændende steder til sine medlemsarrangementer. Byggeriets Hus fungerer som kulturhus for Frederiksberg Kommune, og det var det skævt placerede genbrugshus i Aksel Møllers Have foran Frederiksberg Svømmehal, som den 15. maj var rammen om selskabets 27. generalforsamling.

Bygningen blev oprindeligt opført til udstillingen Byggeri for milliarder i Bella Centeret i 1983, men

– et solskinsvejr!“ og som afslutning Holger Drachmanns maj-vise „Se, det summer af sol over engen“.

Forinden var generalforsamlingen blevet afviklet under myndig ledelse af cand. jur. Rasmus Axelsen som valgt dirigent. Formanden Bent Pedersbæk Hansen aflagde sin årsberetning, der efter det travle 25 års jubilæumsår afspejlede et mere stille for- eningsår med den tilbagevendende årbogsudgivel- se, prisuddeling og bogmesse. Nyt var udgivel- sen af sanghæftet Syng-dansk-kanon, der snarest ville blive genoptrykt for at imødekomme mange ventende bestillinger. Efter godkendelsen af beret- ningen forelagde kassereren Niels Jørgen Ebbens- gaard årsregnskabet, der viste et overskud, som netop udlignede forrige års underskud.

Kassereren havde som fremtidsønsker et uændret kontingent, flere medlemmer, øgede aktiviteter og opdaterede fondsindtægter. Hans første ønske blev straks opfyldt, da forsamlingen efter godkendelsen af årsregnskabet vedtog uændrede kontingentsat- ser for kalenderåret 2007. De øvrige ønsker vil kunne opfyldes ved øget medlemshvervning gen- nem mund-til-mund-metoden og ved flere med- lemsarrangementer på initiativ af den nye besty- relse.

Seks af bestyrelsens ni medlemmer var på valg. Ingrid Carlsen, Henrik Munck og Claus Tilling blev genvalgt til bestyrelsen, mens Kenn Hansen, Arne J. Hermann og Søs Stadil Palm ikke ønskede gen- valg og blev afløst af de to hidtidige bestyrelsessup- pleanter Lasse Bruun og Jens Møller Nielsen, mens Jørgen Chr. Wind Nielsen blev nyvalgt. Som nye suppleanter til bestyrelsen valgtes Rasmus Axelsen og Helle Bønløkke. Umiddelbart efter generalfor- samlingen konstituerede bestyrelsen sig med gen- valg af Bent Pedersbæk Hansen som formand og Niels Jørgen Ebbensgaard som kasserer, mens Hen- rik Munck blev nyvalgt som næstformand.

Der er efterhånden tradition for, at den nu 82- årige advokat Frans Langkilde tager ordet under punkt Eventuelt for at give eksempler på dårlig dansk sprogbrug hentet fra den daglige avislæs-

*I markante omgivelser sang de fremmødte bl.a.
„Det var på Frederiksberg“.*

genopført i kulturbyåret 1996 som afslutning på kvarterets byfornyelse og samtidig som byggetek- nisk demonstrationsbygning. I 1860'erne lå her de classenske legatboliger, der senere måtte vige plad- sen for svømmehalskvarteret fra 1930'erne og byggespekulanten Harald Simonsens 11-etagers „skyskraberhuse“ fra 1940'erne.

Det var i disse omgivelser, at Modersmål-Selska- bet tog afsked med en af sine pionerer, idet lektor, cand.mag. Arne J. Hermann udtrådte af bestyrel- sen efter 25 års medlemskab. Han kvitterede med en forrygende „afskedsforelæsning“. Arrangemen- tet var indrammet af to sange fra Selskabets sang- kanon, først Ludvig Holsteins „Det er i dag et vejr

ning. Der er ikke længere typografer og korrekturlæsere til at fange fejlene. Dårligt uddannede journalister og elendige orddelelsesprogrammer gør avislæsning til et chokerende oplevelse, og klager til chefredaktører forbliver ubesvarede. Nu håbede han, at selskabet kunne gøre en ekstra indsats, især efter at der med Jens Møller Nielsen var blevet indvalgt en journalist i bestyrelsen!

Nyvalgt bestyrelsesmedlem:

Jørgen Chr. Wind Nielsen, konsulent og translator i AC-forbundet Kommunikation og Sprog, forbundets repræsentant i Dansk Sprognævn (orienterer løbende om svenske sprogforhold i Sprog & Samfund)

Nyvalgte bestyrelsessuppleanter:

Helle Bønløkke, 30 år, cand.mag. i dansk og kulturjournalistik, ansat som projektleder på PR-bureau (har skrevet artikel i Sprog & Samfund nr.1/2006 om klichésprog i dansk kulturjournalistik).

Rasmus Rune Axelsen, 37 år, cand.jur., tidligere ejendomsmægler, studerer nu tysk og litteraturvidenskab (medhjælper på selskabets stand på Bogmessen 2005)

Hermanns afskedssalut

– Man hører om gardenparty og grill, hvor der menes at riste ved en havefest, og forleden så jeg en annonce, hvor der til en kunde blev søgt en housekeeper, men det var nu også i Klampenborg, og det blev efterfulgt af ordet husholderske i en forklarende parentes. Når man er dansker, må man også kunne tale dansk uden at blive kaldt nationalist!

Det var en veloplagt Arne Hermann, der kvitterede for sit medlemskab af bestyrelsen gennem et kvart århundrede. Afskedssalutten afspejlede hans glødende engagement, rappe replik og humørfyldte kommentarer, der er kommet selskabet til gode på mange tillidsposter gennem årene. Det hele var begyndt med hvervet som dirigent ved generalforsamlingen i 1981. Som bestyrelsesmedlem havde han siden haft fem formænd og 42 bestyrelseskolleger, deriblandt to ministre og fem folketingsmedlemmer. Bestyrelsesarbejdet havde bragt ham i kontakt med mange spøjse personer – blandt de

Advokat Langkilde morede sig over, at der engang var journalister, der kunne stave, og redaktionssekretærer, der kunne lave rubrikker.

sjoveste oplevelser havde været Dan Turèll og Jacob Ludvigssens animerede causeri om valutabalancen ved en generalforsamling.

Som cand.mag. i dansk og engelsk og livslang ansættelse ved Gl. Hellerup Gymnasium havde han haft rig lejlighed til at følge sprogenes udvikling, herunder også indskærpe sine elever brugen af „apostrof-s“ (altid på engelsk, aldrig på dansk). I sine gemmer havde han fundet et avisudklip fra den norske avis Verdens Gang med overskriften: Den fremtrædende danske sprogforsker Arne Hermann har formuleret nye krav til sproget. Det hed i artiklen:

– Norsk og dansk bør behandles som nabosprog. Det er ikke fremmedsprog. Derfor bør skuespillere og journalister, politikere og andre, som får lejlighed til at kommunikere på tværs af landegrænserne i Norden, lære at artikulere sig tydeligt. Alle bør tale langsomt og vælge sine gloser med omhu, så man undgår at bruge ord, som man ikke umiddelbart forstår. Omfattende sløseri ved udtalen og formulering er en af de væsentligste sprogbarrierer mellem folk i Norden.

Udklippet var dateret 13. august 1974, og det var således et meget tidligt opgør med det, der senere

Ny i bestyrelsen: Jørgen Christian Vind Jensen, nye suppleanter: Helle Bønlokke og Rasmus Rune Axelsen.

er blevet karakteriseret som „mumledansk“.

Arne Hermann afsluttede sit causeri med en literær ekskurs. Hans farbror Aage Hermann havde været en mester i at ryste vers ud af ærmet. Da han som journalist ved Ekstrabladet i 1919 blev sat til at anmelde en futuristisk udstilling, formede han sin anmeldelse som det digt, der siden er gået over i historien, og som begynder således:

Græd ikke så aflangt, du grønne ansjos,
endnu kan dit træben vel spille.
Hvis tyren har bidt dig i armen, så flyd
mod strømmen til Vridsløselille.

FOTO: KAJ GØGSIG OG JENS MØLLER NIELSEN.

Årsberetning 2006

AF BENT PEDERSBÆK

Sidste år i maj var det med en vis rankhed i ryggen jeg kunne aflægge bestyrelsens årsberetning, for det var jo Selskabets jubilæumsår, vi så tilbage på, og det var præget af udadrettede aktiviteter som kantsagen og den flotte jubilæumsfest i Landstingssalen på Christiansborg. Dette år har været lidt mere beskedent og præget af de årligt genkommende aktiviteter; dog på en måde, så bestyrelsen

ikke føler, at den behøver at skamme sig.

Modersmål-Selskabets deltagelse på Bogmessen i Forum er efterhånden blevet en tradition. I år forløb den praktiske side af messen usædvanlig glat, styret som den var på forbilledlig vis af bestyrelsesmedlem Ingrid Carlsen. Bogmessen er en af de lejligheder, hvor vi har mulighed for at præsentere Selskabet for mange mennesker, som vi ellers ikke

har kontakt til, og messen 2005 blev ganske travl. 610 gæster deltog på vor stand i konkurrencen „Hvad betyder ordet kanon?“. Som idemand bag den underholdende konkurrence skal medlem af bestyrelsen, Henrik Munck, fremhæves.

Henrik Munck har også haft en finger med i spillet angående et andet initiativ fra Selskabets side, nemlig den lille sangbog „Syng dansk – det er kanon“. Sangbogen indeholder de 20 sange og 10 salmer, der blev udvalgt gennem afstemning til at være Selskabets forslag til kanon. I alt fik vi 4000 eksemplarer, hvoraf 500 var bestilt af FOF. Sangbøgerne blev dels delt ud til interesserede på bogmessen, dels efter henvendelse sendt til skoler, menighedsråd og foreninger. Det er lidt rørende at modtage et brev fra „Sorø og omegns højskoleforening“, der beder om 50 sangbøger, som de vil bruge, når de kører i bus sammen, fordi den er mere håndterlig end Højskolesangbogen. Som tak lover de, at de danske sange skal komme til at gjalde ud over landskabet, og hermed lever de jo på smukkeste vis op til Modersmål-Selskabets formålsparagraf. Sangbogen har været en folkelig succes; den er på vej i et nyt oplag, og der ligger allerede 400 bestillinger og venter.

Den drivende kraft bag sangbogen har været medlem af bestyrelsen siden 2001, Søs Stadil Palm, som desværre har besluttet ikke at genopstille. Søs har en fortid som marketingchef i forlagsbranchen, og vi har i Selskabet nydt godt af hendes faglige indsigt. Hun har styret det praktiske med sangbogen og sørget for, at det kommende oplag bliver udstyret med smukke vignetter. Et andet eksempel på Søs' indsats er Selskabets hvervefolder med originale tegninger af Ib Spang Olsen. En stor tak herfra til Søs for hendes virke for modersmålet.

Efter bogmessen fulgte i efteråret prisoverrækkelse og årbogspræsentation, som vi denne gang havde slået sammen til ét arrangement. Amtsrådsforeningen skal have tak for at lægge fine lokaler til begivenheden, og det blev en festlig aften med en særdeles veloplagt prismodtager. Johannes Møllehave underholdt bl.a. de mange fremmødte medlemmer med et elegant takkedigt skrevet til lejligheden. Den mand har et sprudlende hoved, og vi fik en trekvarters demonstration af, at vort moders-

mål stadig har styrke og bredde, at det kan bruges til både humor og alvor samt til blandingen af begge.

Efter Møllehaves takketale var det svært at komme ned i et mere almindeligt retorisk leje til præsentationen af årbogen. Men vi fik en fornem årbog, „Kanon som rettesnor“. Tak til årbogsudvalget, Gerda Leffers, Claus Tilling og Søs Stadil Palm, for hvem det atter engang er lykkedes at få en række dygtige og spændende forfattere til at bidrage til den bog, der ved siden af prisen må siges at være Selskabets vigtigste markering.

2005 årbogen er bl.a. „fornem“ i kraft af Kitte Fennestads smukke lay-out, den er godt boghåndværk, som har fået stor ros, men denne gang også kritik: Behøver den at være så „fornem“, at man dårligt kan finde ud af, hvad dens titel er, og må have de stærke briller på for at læse, hvem udgiveren er, eller hvor man kan købe den?

Alligevel sælges bogen godt. Bogens 120 sider opsummerer i velskrevne essays alle de vigtigste synspunkter for og imod kanon, så hvis ikke man har et meget omfattende arkiv af avisudklip, er den nyttig at have ved hånden, og det vil den vedblive med at være også i tiden fremover. Den årbog kan vi godt være bekendt.

I denne forbindelse må også redaktør Michael Blædel fremhæves. Redaktører er hårdhjertede folk, som man ofte kan irriteres over: „Den er alt for lang“, siger de, når man har udgydt sit hjerteblod i en artikel, „3000 enheder i alt, om igen“. Man må alligevel tage hatten af sommetider, når man ser resultatet af deres virke som nu med årbogen, hvor det er lykkedes at få en helhed ud af de så forskellige, enkelte artikler. Jo, redaktørkunst findes!

Dette gælder også for „Sprog og Samfund“, der også er en del af Selskabets ansigt udadtil. På forunderlig vis udkommer det fire gange om året, og det ser både nydeligt ud og indeholder varieret og særdeles læseværdigt stof. Nyt på bladområdet er, at vi med Jørgen Chr. Vind Nielsen har fået bedre kontakt til den nordiske sprogdebat. Det er en linje, vi gerne vil fortsætte. Ved siden af redaktøren er der bestemt også grund til at rose og takke bladudvalget, Jens Møller Nielsen, Henrik Munck og Ingrid Carlsen.

På Selskabets hjemmeside udøver Lasse Bruun sin redaktørkunst. Hjemmesiden er efterhånden blevet godt udbygget, og det er mit indtryk, at den bliver pænt besøgt både af medlemmer og udenforstående, der søger oplysninger om os eller vil i kontakt med os, f. eks. journalister.

Til de „daglige gøremål“ hører også arbejdet som Selskabets repræsentant i Dansk Sprognævn, som Claus Tilling flittigt passer. Claus stillede i den forløbne periode op til Sprognævnets arbejdsudvalg, som er den inderkreds, hvor de centrale beslutninger træffes. Desværre blev han ikke valgt, men alene det at stille op med viden om den arbejdsindsats, en sådan post kræver, fortjener vor anerkendelse.

Andre gøremål kunne nævnes, men jeg håber, at de tilstedeværende har fået det indtryk, at bestyrelsen har klaret sig nogenlunde, men man må ikke tro, at den ikke også oplever modgang. Jeg har allerede nævnt, at Søs Stadil Palm ikke stiller op til valg denne gang. Det gør Arne Hermann heller ikke, ej heller næstformand Kenn Hansen.

Jeg havde troet, at arvefølgen var sikret og fadermordet godt forberedt med Kenn som næstfor-

mand, men ungdommen er ikke til at stole på. Kenn har lagt sig barn til, han skal til eksamen for at afslutte sit retorikstudium, han må passe sit arbejde i „Bankinvest“, har startet eget kommunikationsfirma og er blevet forfremmet til fodbolddommer i 2. division. Behøver jeg at sige mere?

Kære Kenn, du var med til at bringe ny friskhed og dynamik ind i bestyrelsen, og efter ganske kort tid i bestyrelsen i 2003 holdt du pristalen for Steffen Brandt. Det var også dig, der skaffede os det gode bekendtskab med Jens og Lasse. Vi vil komme til at savne dig i bestyrelsen, men siger dig tak for den tid, du var hos os.

De mange velgørende fonde, der har støttet Selskabets arbejde for det danske sprog, skal også have tak. Deres bidrag er af helt afgørende betydning for Selskabets økonomi, den økonomi, som kasserer Niels Jørgen Ebbensgaard bestyrer omsorgsfuldt, og som revisor Friis reviderer lige så omsorgsfuldt. Tak til begge. Og en ekstraordinær tak til sekretær Birte Iversen, der på grund af sangbogen har haft særlig meget at se til i år.

Endelig tak til medlemmerne for udvist interesse for sagen og for opbakning.

Systemtilhænger

Den 1. maj fik Dansk Sprognævn sin første direktør. Sprog & Samfund mødte Sabine Kirchmeier-Andersen til en samtale om ord, orden og ordenes orden.

AF JENS MØLLER NIELSEN

Fascinationen af sprogets systemer præger vores samtale over kaffen denne søndag formiddag i Sabine Kirchmeier-Andersens køkken. Mandag morgen har hun første dag på jobbet som direktør for Dansk Sprognævn, og hun har hovedet fuldt af ideer og planer, som skal sås, gødes og forhåbentlig spire i den traditionsrige institution, der fastlægger vores retskrivning. Ikke mindst teknologien vil indtage nævnets kontorer, kan man forstå:

– En af de ting, jeg måske godt kunne tænke mig, var, at man fik lavet en chatrobot, der kunne spørge lidt ind til de problemer, hjemmesidens brugere kommer med, fremhæver hun som en af flere fremtidstanker.

En chatrobot er et computerprogram, der forsøger at kommunikere med brugeren gennem en almindelig samtale. Journalistens indvendinger om, at de fleste chatbotter let kan ledes ud i de rene volapyksamtaler ved at spørge dem om emner, de ikke har forstand på, afviser Sabine Kirchmeier-Andersen med et samme:

– Man kan knække et hvilket som helst system ved at bevæge sig uden for dets domæne. Det er jo ikke fair. Det er ligesom, hvis du ville begynde at snakke med mig om kvantefysik. Det ville du ikke få ret meget ud af. Med chatbotter er det ligesom med mennesker: De har en viden på bestemte områder. Så hvorfor skulle man forlange noget andet af en chatrobot end af et menneske?

– Jeg synes jo, det er fantastisk, at man kan komme så langt, at man kan føre en dialog med en computer, og det rent faktisk også kan hjælpe i mange tilfælde. Chatbotterne er blevet ret gode nu, erklærer hun.

Systemerne og sproget

Hendes baggrund som datalingvist fornægter sig ikke. Siden 1999 har Sabine Kirchmeier-Andersen stået i spidsen for Handelshøjskolen i Københavns

forskning og undervisning i, hvordan man får computere til at simulere menneskeligt sprog.

– Det er noget med at prøve at finde en måde at beskrive ordene på, som ligesom skærer igennem de der fuldstændig idiosynkratiske betydninger, vi selv lægger på ordene: Vi har hver vores sproglige nuancer, og alligevel har vi et fælles grundlag, for ellers var kommunikationen jo ikke rigtig mulig, forklarer hun og begiver sig ud i et lynkursus i maskinoversættelse – altså det at få en computer til at oversætte en tekst fra et sprog til et andet.

Den slags kan gå frygtelig galt, for der findes endnu ikke nogen programmer, der kan oversætte hvad som helst. Men begrænser man emneområdet, er Institut for Datalingvistik faktisk ved at opnå nogle brugbare resultater – ikke ved at lære computerne en masse regler om sproget, men i stedet viser dem masser af tekster, der findes på begge sprog, og lade dem selv finde frem til systematikken.

På hjemmesiden www.id.cbs.dk/~je/sekvens.htm kan enhver teste et sådant program, som en af instituttets ph.d.-studerende, Jakob Elming, har op lært ved at vise det tusindvis af tekster fra Europaparlamentet på både dansk og engelsk. En vending som „det ærede parlamentsmedlem fra Danmark“ oversætter programmet fornuftigt nok til „the honourable member from Denmark“. Ordene „vort modersmål er dejligt“ mister poetisk værdi, men kan dog fint forstås i oversættelsen „our mother tongue is nice“. Men når det kommer til et begreb som „flueknepperi“, må systemet give fortabt. Lige netop dét ord bragte ganske vist selv menneskelige oversættere på gatis, da socialdemokraten Freddy Blak i sin tid brugte det i en svada fra parlamentets talerstol, men det illustrerer alligevel, at programmet fungerer dårligere og dårligere, jo længere man bevæger sig væk fra almindeligt EU-sprog.

– Når man arbejder med computere og sproget på den måde, bliver man utroligt opmærksom på, hvor fantastiske vi mennesker i grunden er til at håndtere sproget i forskellige situationer, konstaterer Sabine Kirchmeier-Andersen:

– Vi glider jo fra det ene domæne til det andet og har fuldstændig styr på, at den der mus på måtten, den er altså ikke spor levende, og det er heller ikke en, vi har i knæet. Når man beskæftiger sig med sprogteknologien, bliver man mere lydhør over for nuancerne i sproget, og man bliver mere bevidst om, hvor store variationer der er i vores sprog – både hos de enkelte sprogbrugere og i bestemte grupper af sprogbrugere.

Førstegenerationsindvandrer

Hendes interesse for det danske sprog er ikke kommet ind med modernælken, for Dansk Sprognævnets nye direktør er førstegenerationsindvandrer. Hun er født i Hannover, og kun 38 af sine 50 år har hun boet i Danmark.

– Dansk er mit valgte modersmål, så at sige – men jeg taler altså stadig lige så godt tysk, som jeg taler dansk, fortæller hun.

Det gør hendes søn i øvrigt også, for med ham taler hun kun tysk, viser det sig, da han daffer gennem køkkenet for at fouragere.

– Måske er mit syn på dansk skarpere, fordi jeg har lært det udefra. Måske er mit syn på sprog også mere systemorienteret, fordi jeg har en tilgang, der kommer fra flere sprog. Jeg lever jo selv med parallelsprogligheden. Det giver måske en anden forståelse, måske en bedre forståelse af sproget, funderer Sabine Kirchmeier-Andersen.

Hendes interesse for og ekspertise i det danske sprog er i hvert fald omfattende: I 10 år var hun dansklærer ved den dansk-tyske St. Petri Skole i København, hun er cand.mag. i dansk med tysk som bifag, og hun har en ph.d.-grad i lingvistik og datalingvistik.

Ingen større reformer

Når hun rykker ind i Dansk Sprognævnets nye direktørstol, rykker hun også frem i forreste række for den sproglige debat i Danmark. Her har et af de mere vidtgående

bidrag i de senere år været professor Frans Gregersens forslag om at reformere retskrivningen, sådan at vi i langt højere grad kommer til at stave ordene, ligesom vi udtaler dem.

Den slags beslutninger vil Sprognævnets direktør ikke komme til at træffe selv – hendes opgave vil være at rådgive politikerne og nævnets repræsentantskab. Men hun efterlader ingen tvivl om, at hendes råd vil være at holde igen med nyskabelserne:

– Hans forslag vil give rigtig mange problemer: Praktiske, økonomiske, samfundsmæssige og indlæringsmæssige, opremser Sabine Kirchmeier-Andersen og peger igen på teknologiens verden:

– Stort set alle steder, hvor en computer får et sprogligt input, der skal tingene laves om. I rigtig, rigtig mange programmer er det jo kodet hårdt ind i systemet. Det er ikke bare en eller anden referencetil, man skal ind og rette. Microsofts orddelingsprogram til dansk har for eksempel været flere år undervejs. Det vil jo koste enorme ressourcer at lave om, påpeger hun.

Frans Gregersens hovedargument har været, at en retskrivningsreform kunne gøre det meget lettere for børnene at lære at stave på dansk. Men den køber Sabine Kirchmeier-Andersen heller ikke:

– For eksempel ændrer vores lyde sig meget efter, hvilke omgivelser de står i: Bage, bagværk, bagt ... Skal man stave ordene, som de bliver udtalt, bliver stammen pludselig reduceret til „ba“ og måske nogle steder til „bæ“. Man mister fornemmelsen af, hvad det er for et ord, man har fat i, og selv om børnene måske får lettere ved at stave ordene, får de senere hen sværere ved at gennemskue, hvordan systemet egentlig er bygget op. Og så er det, jeg siger til mig selv: Den investering, det vil være, at give de børn nogle flere dansktimer i folkeskolen – er det ikke langt, langt billigere end at sætte hele det her apparat i gang? Begynder vi ikke at skyde spurve med kanoner, hvis vi laver sådan en ændring, som involverer hele vores samfund, bare fordi vi en lang periode ikke har været gode nok til at undervise vores børn i, hvordan man skal stave? spørger hun.

– Jeg vil ikke gå med til sådan en total ændring fra den ene dag til den anden. Men det er klart, at der er bestemte ord, der ændrer sig – sådan er det jo hele tiden. Jeg tror, at sprogteknologien kan hjælpe Sprognævnet til at være med på ændringerne og få opdateret Retskrivningsordbogen langt hurtigere end tidligere, fordi man for eksempel vil kunne bruge internettet til at følge sprogbrugen på en anden måde end tidligere.

Blandt andet på denne måde regner Sabine Kirchmeier-Andersen med, at Sprognævnet kan få ryddet ud i Retskrivningsordbogens mange dobbeltformer, når den næste udgave udkommer i 2009. Det kan godt ske, at der også kommer nye dobbeltformer på tale. Men at nyskabelserne bliver begrænsede, og at det samlede antal dobbeltformer vil falde, dét er hun ikke i tvivl om: Det er vigtigt at hæge om traditionerne i et skriftsprog, der den dag i dag gør det muligt for os at forstå tekster helt tilbage fra 1200-tallet:

– Sproget glider jo. Sproget udvikler sig. Der er jo ikke nogen af os, der taler som Karen Blixen, og der er ikke nogen, der bruger de samme ord som Christian IV, Holberg eller Grundtvig. Alligevel kan vi jo

godt vende tilbage og læse Holberg og Grundtvig. Og det er jo blandt andet, fordi skriftudtrykket ikke har flyttet sig mere, end det har, siger Sabine Kirchmeier-Andersen.

Sabine Kirchmeier-Andersen

Født i 1955 i Hannover. Skolegang i Danmark og Tyskland. Dansk lærer ved St. Petri Skole i København 1977-1987. Cand.mag. med dansk som hovedfag og tysk som bifag i 1987. Ansat ved Center for Sprogteknologi (tidligere Eurotra-projektet) 1986-1992. Ph.d. i lingvistik og datalingvistik 1997. Ansat ved Institut for Datalingvistik på Handelshøjskolen i København siden 1995, som institutleder siden 1999. Medlem af byrådet i Farum Kommune for Socialdemokratiet siden 2000. I 2005 valgt til sammenlægningsudvalget for den kommende Furesø Kommune med næstflest stemmer, men valgte at trække sig, da hun blev udnævnt til direktør for Dansk Sprognævn.

Dansk Sprognævn

Dansk Sprognævn er en forskningsinstitution under Kulturministeriet. Nævnet blev oprettet i 1955 og har tre hovedopgaver:

- at følge med i sprogets udvikling, fx ved at samle nye ord
- at svare på spørgsmål om dansk sprog og sprogbrug
- at fastlægge den danske retskrivning og redigere og udgive den officielle danske retskrivningsordbog.

Dansk Sprognævn består af et repræsentantskab på 30 personer, et arbejdsudvalg på 8 personer og et forsknings- og informationsinstitut på 17 ansatte inklusive den nyudnævnte direktør. Repræsentantskabet vælger Sprognævnets formand, for tiden Niels Davidsen-Nielsen. Claus Tilling er Mødersmål-Selskabets medlem af repræsentantskabet.

Skønt på de skatte...

Peder Skyum-Nielsens „Arveguldet“ er smukt dokumenteret forskning om sprogligt formulerede værdier igennem århundreder.

AF CLAUS TILLING

Det er en fordringsfuld bog Peder Skyum-Nielsen har skrevet. Flot i udstyr: Titlen er med guldtryk, papiret er glittet og tungt, den er rigt udstyret med farvefotografier, og indholdet er resultat af mange års forskningsarbejde, herunder ikke mindst et samarbejde med prof., dr.pæd. Vagn Skovgaard-Petersen.

Bogen er et stykke smukt dokumenteret forskning, hvor emne, metode og resultater lægges klart frem for læseren, og samtidig et stærkt personligt dokument. Man hopper ikke bare ud i at skrive om danskernes sprogligt formulerede værdier igennem århundreder uden at have et ståsted.

1.kapitel har overskriften 'Skøn på de skatte...', og allerede her vil læsere der helst er i nærheden af forfatterens alder, ikke kunne lade være med at fuldende Johs.V. Jensens sanglinje '...de efterlod'. Og sådan vil det være igennem hele bogen: Man genkender formuleringer der ligger godt i munden, enten som sanglinjer, som bibelcitater eller fyndige udtryk der kan findes i 'Bevinede ord'.

Se, jeg kom ikke længere end til overskriften før jeg fik lyst til at kommentere. Bogen er god at komme i dialog med.

I første kapitel bliver der spurgt: „Hvad er det inderste danske? Og hvad er det ypperste danske?

Hvori består det da, Arveguldet? Og hvad er det, vi især vil værne om og udvikle videre?“

„De kyndige forgængere har fx fundet, at noget var så vigtigt, at det skulle stå udhugget i sten over skolens indgang.“ Flere tusinde mennesker landet over har hjulpet med indsamlingen af sådanne kultur- og værdibærende formuleringer. Og her er vi ved endnu en af bogens kvaliteter: Det kan næsten ikke undgås at man kender nogle af de skoler og andre uddannelsesinstitutioner der omtales, skoler 'her i nærheden', og måske genkender man dem endnu bedre når man ser fotografier af skoleporten, aulaen eller talerstolen.

2.kapitel er en historisk gennemgang: Værdier gennem tiden. Til og med 1700-tallet er det gudsfrygten og kongetroen der dominerer, men oplysningen er også med. Frederik den IV. oprettede i 1721 i alt 240 rytterskoler landet over; de havde alle den samme latinske tekst indmuret. Teksten citeres på latin, og her som alle andre steder i bogen tages læseren venligt i hånden med en oversættelse. Efter 1864 kommer fædrelandets sag helt i forgrunden. Paludan-Müllers 'Brat af slaget rammet' rummer et par udsagn der kan bruges til opbyggelse: „Mænd med faste Hjerter, det er Danmarks Maal“ og „Fromme, stærke Kvinder, det er Danmarks Maal“. Fra lange perioder i 1800-tallet har vi også Grundtvigs prægnante formuleringer om alle livets områder.

Afsnitoverskrifter viser en udvikling: Opdragelse og stræben, Foregangsfolk, Omkring anden verdenskrig, Syd for grænsen, Lighedslinjen, Logobølgen, Tiltagende sloganisering, Lyst og forsømmelse...Det er vist ikke svært at se på de sidste overskrifter at de ikke rummer den højeste værdisætning for skolegang i forfatterens øjne. Skyum-Nielsen har et helt særligt skarpt øje for sloganiseringen idet hans disputats fra 1992 omhandler, og hedder, Fyndord. De kan være gode nok i sig selv, de er de iøjne- og iørefaldende formuleringer man netop husker. Det er ikke formen der er noget i vejen med, det kan der være med indholdet.

I kapitlerne 3-9 går Skyum-Nielsen så over til en opstilling og vurdering baseret på Jes Bertelsens system af stigende spiritualitet. Systemet er som en bygning med Byggegrund, Lysthuset, Værkstedet, Hjerterummet, Tankegangen, Sjælesalen og Åndernes hal. De 7 trin er smukt markeret med farver (formodentlig tilhørende tankesystemet) på papirets kant, igen en lækker detalje når man vil finde rundt i bogen. De øverste trin rummer ikke så mange skoleindskrifter, så man kan måske bebrejde

Under kapitlet „Hjerterum“ beskæftiger bogen sig med ordet tro, der kan betegne et navneord, et udsagnsord i bydemåde, et udsagnsord i navnemåde, et tillægsord og et biord. Ordet indgår i mange valgsprog, fx på denne stentavle fra 1913 over hovedindgangen til Hadsundsvejens Skole i Randers.

forfatteren at det righoldige empiriske materiale bliver vurderet på præmisser der ikke er lærestedernes og deres ønsker om målformulering. Til gengæld må man sige at vurderingskriterierne bliver lagt åbent frem, og at såvel lodige som mindre lodige livsformuleringer er gengivet. Enhver læser kan finde sit forhold til uddannelsessystemets mål og overveje sine ønsker for landets værdier udtrykt i sproget.

Kapitel 10 hedder Mottoernes Mosaik og rummer en dobbeltside i farver med alle værdiordene ordnet i et system der kan minde om grundstofferens periodiske system. Flot er det, unægtelig svært at overskue, men det giver indtryk af det kolossale åndsarbejde forfatteren har været igennem over en årrække. Alle udsagnene er indordnet i systemet, nogle er gengivet flere steder. Det ville være skrækeligt truende og ganske imod bogens dialogiske åndskultur hvis livsværdierne blev ordnet med helt sikre grænser og uden rest. Det ville være udtryk for en fundamentalisme som Skyum-Nielsen flere steder i bogen eksplicit advarer imod.

Som det lodige videnskabelige værk bogen er, rummer den righoldige registre: Personregister, Stedregister (find den skole du er interesseret i), Tekstregister, Værdiregister – og litteraturliste. I personregistret kan man se hvem der er citeret flest gange, ikke overraskende efter gennemlæsningen, måske efter forventninger: Jes Bertelsen, Grundtvig (suveræn førsteplads), Piet Hein, Georg Jansen, Jesus, Kristus og Jørn Larsen. Sidstnævnte er mester for Interstitiel-søjlen der med sine 19 meters højde pryder Odense Universitets hovedindgang, og som rummer 56 korttekster af højeste værdi fra hele verden.

Det var fristende under gennemlæsningen at tænke: Det der må du huske at citere i anmeldelsen, men det er simpelthen umuligt. Læs selv citaterne i den smukke bog. Der er igangsættende stof til mange timers og dages værdidebat.

Peder skyum-Nielsen: Arveguldet. 480 sider, ill., 348 kr. Syddansk Universitetsforlag.

Sprog og national sikkerhed

AF JØRGEN CHRISTIAN VIND NIELSEN

USA er et indvandrerland. Alligevel skulle der et terrorangreb til før det herskende engelsktalende befolkningssegment fik øjnene op for fordelene ved at have viden om andre kulturer og ved at kommunikere med andre mennesker på et sprog de forstår. George Bush fremlagde i januar måned *Sproginitiativet for den nationale sikkerhed*, hvis formål er at styrke USA's nationale sikkerhed og velfærd via uddannelse i de sprog og kulturkompetencer, der er „kritiske“. Antallet af amerikanere der lærer sprog som arabisk, kinesisk, russisk, hindi og farsi skal øges. Indsatsen spænder fra børnehaver til universitet og arbejdsliv og koster 114 millioner us-dollars i 2007. Det er nødvendigt for at signalere respekt for andre kulturer og for at fremme forståelsen for USA i kritiske regioner verden over. Udækkede fremmedsprogsbehov indvirker negativt på den nationale sikkerhed, efterretningsvirksomhed, tværkulturel forståelse m.v., og på virksomhedernes konkurrenceevne. Ansvarlige for initiativet er præsidenten, udenrigs-, undervisnings- og forsvarsministeren samt efterretningsstjenesten, hvis deltagelse kan tilskrives anbefalingerne fra 9/11-Kommissionen.

Tre mål

Sproginitiativet for den nationale sikkerhed har tre overordnede mål, at øge antallet af amerikanere, der behersker kritiske sprog, at øge antallet af brugere på højniveau af kritiske sprog og at øge antallet af fremmedsproglærere. Blandt andet skal 300 personer, der har kritiske sprog som deres modersmål, inviteres til USA og undervise i 2006-2007. En forøgelse af antallet af brugere af kritiske sprog på højniveau skal ske gennem et *flagskibsprojekt*, der skal uddanne 2.000 avancerede talere i sprogene arabisk, kinesisk, russisk, persisk, hindi og centralasiatiske sprog. En forøgelse af antallet af fremmedsproglærere sker gennem etablering af et *Nationalt Sprogservice Korps*, hvis medlemmer tilbydes

at arbejde for forbundsregeringen i et *Civilt Lingvist Reserve Korps* eller via medlemskab af det nydannede *Sprogunderviser Korps*. Der afsættes yderligere midler til et landsdækkende online *E-learning Clearinghus*. *Uddannelsesloven om National Sikkerhed* blev vedtaget af Kongressen i 1991. Programmet skal styrke USA's nationale sikkerhed gennem en forbedring af nationens evne til effektivt at interagere med fremmede kulturer og sprog. Loven er grundlaget for etableringen af *Uddannelsesprogrammet for National Sikkerhed*, der skal give amerikanske statsborgere en forståelse for mindre udbredte sprog og kulturer og gøre det muligt for nationen at deltage i globale anliggender af betydning for USA's sikkerhed. Der skal uddannes ledere, der har etableret internationale netværk med eksperter fra andre lande. *Det Nationale Flagskibs Initiativ for Sprog* blev udviklet i forlængelse af *Uddannelsesprogrammet for National Sikkerhed* og fokuserer på arabisk, koreansk, mandarinkinesisk og russisk.

Muhammed-krisen

I Danmark er vi indtil nu sluppet med Muhammed-krisen. I regeringen og i den offentlige debat opstod en pludselig erkendelse af at fremmedsprogs-, kommunikations- og interkulturelle kompetencer måske nok er bløde, men ikke mindre relevante af den grund. Klokkeren fem minutter i tolv fik regeringen tilføjet et kapitel i Globaliseringsrapporten om at satse på uddannelses- og forskningsmæssigt på den internationale kommunikation, bl.a. gennem et særligt forskningsprogram. Erkendelsen er ikke helt slået igennem ude i samfundet endnu. Indvandrersprog og -kulturer opfattes fortsat som et problem snarere end som en latent ressource, og engelsk lovprises som et løsen til den globale verden. Ting tager tid!

Jørgen Christian Vind Nielsen er nyvalgt til bestyrelsen.

Forsvar for et udtryk

Jeg reagerer på artiklen „Sprog på hælene“ fra martsnummeret 2006, som jeg synes har en reaktionær, nedsættende og pinligt mavesur tone! Der er ikke dét, der ikke er galt med udtrykket „fremme i skoene“, og forfatteren har fra sin ophøjede position også en forklaring på, hvordan det er skabt af „hurtige klichéfolk“ på weekendseminar.

Jeg har stor respekt for Modersmål-Selskabets formål og virke, og jeg er en nidkær forsvarer af det danske sprog og kender også til masser af moderne udtryk, jeg ikke bryder mig om. Men jeg synes for det første, at man må forsøge at holde en nogenlunde sober og objektiv stil, når man kritiserer nye sprogløst, og for det andet må man også være indstillet på, at et sprog forandrer sig, og at dermed visse nye udtryk vil og skal overleve.

Min egen første reaktion på mødet med udtrykket „fremme i skoene“ var stor morskab og en imponeret over, at udtrykkets ophavsmænd havde fundet på noget, der i enestående grad er på samme tid præcist, metaforisk, morsomt, nyt – og endda på sin plads, eftersom der ikke lige rinder mig et alternativt udtryk for det samme i hu. Min reaktion var bestemt ikke et behov for at krumme tæer. Jeg finder billedet af en person, der i bare ivrighed efter at komme frem støder sine tæer imod skosnuderne indefra, fantastisk sjovt! M.B. er uenig, og det respekterer jeg naturligvis, men jeg beder ham venligst undlade at udtale sig så skræmmende om udtrykkets underlødighed.

Hvad angår artiklens udsagn om, at det er „gædefuldt, at selv mennesker med forstand og sprog-

øre er villige til at suspendere den kritiske sans..“, så kan jeg melde, at jeg har forstand, jeg har sprogsøre, og jeg suspenderer ikke min kritiske sans; tværtimod har jeg netop ved at anvende den accepterede udtrykket „fremme i skoene“ som et simpelt, genialt, nyt påhit. Og hvorfor skulle det være værre end f.eks. „at få så hatten passer“?? Ja jeg fristes endda til at spørge: kunne „nogen“ nye udtryk overhovedet finde nåde for M.B.s blik..? I så fald efter hvilke kriterier? Har et udtryks lødighed ifølge M.B. noget at gøre med, hvilke personer der introducerer og bruger det?

Jakob Fredslund, Mejlvvej 6, 8240 Risskov

Kommentaren „Sprog på hælene“ vendte sig mod modeprægede metaforer som „fremme i skoene“, der skaber forvirrede associationer. Skønt Jakob Fredslund mener det modsatte af kommentaren, bekræfter han dens pointe. Jakob Fredslund skriver: „Jeg finder billedet af en person, der i bare ivrighed efter at komme frem støder sine tæer imod skosnuderne indefra, fantastisk sjovt.“ Såmænd. Det er blot ikke det, der er billedets indhold. „Fremme i skoene“ sigter til en person, der er velorienteret i udviklingen på sit område og har blik for de nyeste ideer – altså en pendant til „på forkant med udviklingen“. Metaforen har givet Jakob Fredslund de forkerte associationer, en kilde til misforståelser – det var det, der blev harceleret over fra den „ophøjede position“. Skræmmende?

Red.

Bogmessen: Også i år vil Modersmål-Selskabet være repræsenteret på Bogmessen i Forum. Interesseret, der vil hjælpe til på standen, kan henvende sig til Ingrid Carlsen på 6095 8802 eller på mailadressen ingrid03@yahoo.dk. Messen finder sted den 17-19 november. Mere om arrangementet i næste nummer af S&S

Lars Kanit har i Frederiksborg Amtssavis digtet om de engelske ords dominans. Mel.: Vort modersmål er dejligt. 2. vers:

Med public service, crispy chips
og business science school,
med key accountant manager
og fancy swimmingpool,
med e-mail og air-raids
og al slags djævelskab
bli'r modersmålet udsat for
akut domænetab.

Arne Hermann trækker sig tilbage

Arne sagde *farvel* og vi tilføjer på *gensyn*.

På generalforsamlingen d.15.maj causerede Arne vittigt og oplagt over sine oplevelser i Selskabets bestyrelse gennem de 25 år fra 1981 og indtil i dag. Med pondus i ordets videste betydning – myndighed, værdighed og legemsvægt – bemægtigede han sig talerstolen og tilhørernes opmærksomhed.

Stemmens volumen kender vi, men vi får sjældent det fulde register at høre. Arne udnytter baslejet og sparer absolut på diskanten. Den ironiske stil er kun væk i korte passager, så dukker den op igen i toneleje og i ordvalg. Vi véd ikke med Arne, om ironien er et værn eller en undskyldning. Sådan skal Arne være, ellers er det ikke ham.

Sådan var hans første tale i bestyrelsen, som jeg husker så godt.

Sådan ved afskeden den 15. maj 2006 og sådan ved mange af de sproglige arrangementer Selskabet har haft i årenes løb.

Arne Hermann, lektor, cand.mag. i dansk og engelsk, har med sin sproglige ekspertise været en gevinst for Modersmål-Selskabet. Var et grammatisk spørgsmål lidt kringlet, så spurgte vi Arne. Hvis han var der. En af hans få svagheder var nemlig udeblivelse fra møderne. Dér sad vi så med savnet. Ydermere er Arne erklæret modstander af „nymodens elektronisk halløj“, herunder for megen telefoneren. En bevisførelse for, at kommunikationen i dag klarer sig lige så godt uden, er dog ikke lykkedes.

Vid, jeg er Vildmanden i det danske Vaaben skriver Johs.V.Jensen i et digt. Forud er gået linjerne: *jeg kommer ud fra Skovene, kender I min Kølle!* Det kunne frit betragtet handle om Arne. Han har

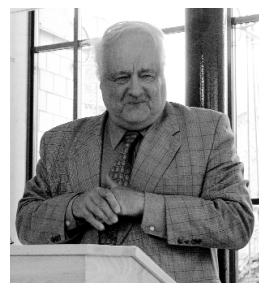
været den positive vildmand i Selskabets våben. En arketype, et urmenneske tilført alt det bedste civilisationen kan tilføre os – uden at det indebærer en afvæbning. Han kan stadig være *hårdtslående*, og hvis bryskheden forlader ham en dag, så er det ikke mere Arne.

I alle mine år som formand for bestyrelsen havde jeg Arne som næstformand. Jeg tror hverken han eller jeg fandt samarbejdet ideelt, men vi fik noget godt ud af det, fordi vi begge brændte for sagen, og fordi vi respekterede hinandens talenter.

Arnes lokalhistoriske interesse og hans glæde ved at indvi andre i den kommer især Gladsaxe, hans hjemkommune, til gode. Han holder foredrag om skolepolitik, historie, sprog og litteratur og internationale forhold, ligesom han har deltaget i den offentlige debat på Modersmål-Selskabets vegne med læserbreve og kronikker.

Det ligger uden for Selskabets regi, men det skal med her: af den britiske dronning er Arne Hermann udnævnt til MBE (Honorary Member of the Most Excellent Order of the British Empire), og han har fra Berlins bystyre modtaget den tyske Bürgermedaille für besondere Verdienste.

Tak til Arne for de mange års samarbejde i lyst og nød og et fortsat godt otium, hvis man kan sige sådan til en så aktiv person.

Gerda Thastum Leffers